

Lærkens sang

Af Klaus Illum

“Hvad skal jeg sige, når jeg går
blandt blomsterne i enge,
når fuglesangen sammenslår
som tusind harpestrengene ?

....

Op, stemmer alle folk på jord
med frydetone sammen:
Halleluja ! Vor Gud er stor !
Og himlen svare: Amen !

Læs hele denne salme af Brorson (“Op, al den ting som Gud har gjort”, Højskolesangbogen 1996, nr. 30). Hvis nogen vil synge en sang, når jeg har stillet træskoene, skal det være dén. For jeg har ingen anden Gud her på Jorden.

Og så, jeg låner fra Ejvind Larsens Frie Ord (3. december) følgende citat fra de økonomiske vismænds seneste rapport:

“For at kunne sammenligne de samfundsøkonomiske omkostninger ved (miljø)tiltagene med værdien af miljøeffekterne er det nødvendigt at opgøre værdien af miljøforbedringer (f.eks. lærkesang) i monetære enheder.....De økonomiske modeller bruges til at beregne de samfundsøkonomiske omkostninger, målt ved en nedgang i det samlede forbrug ...”.

Det er ved min Gud det mest gudsbespottende, jeg kan forestille mig. Fordi min Gud stiller en absolut fordring om respekt for hans skaberværk, og om en afsværgelse af de guder, der forleder mennesker ud i en tankegang, der ikke er behersket af et minimum af selvreflekterende, kritisk intelligens. Det er en banal manipulation at vende problemet på hovedet ved at tale om “værdien af miljøforbedringer” i stedet for “skaderne ved miljøødelæggelser”. Men det er ikke en banal synd at måle værdien af lærkesang ved den forøgelse af det samlede forbrug, der kan opnås ved at udrydde lærkerne. Det er et afskyeligt udtryk for, at noget af umistelig værdi kan erstattes af et merforbrug, der kun har værdi, fordi det tjener til at holde os i gang som trækdyr i den trædemølle, der holder væksten i produktionen og den deraf nødvendiggjorte forbrugsvækst i gang.

Du må ikke slå ihjel, siger min Gud. Men den afgud Mammon, disse økonomer tilbeder, slår ihjel. Den afgud udbreder ikke en intellektuel formørkelse som den senmiddelalderlige kirkes. Den blænder den sunde fornuft i et Orwell'sk nysprog, der flimrende lyser ud af TV-reklamerne og TV-speakernes stereotype og idiosynkratiske formuleringer. De mennesker, der ikke får Cola og chips galt i halsen, når de hører, at værdien af lærkesang skal måles i forhold til svinekød fra dyr, som “produceres” under de mest udyriske omstændigheder, lever i en åndelig og intellektuel flimmerkasse.

“Velkommen lærkelil !
Jeg ved ej strengespil,
så sødt og rent så jublende så vide,
som disse tonedrag,
de glade klokkeslag,
der ringer våren ind ved vintertide”.
Chr. Richardt

Skal børnene synge den sang og derefter i samfundsfag lære, at lærkesang er de 220 kr. værd, som de økonomiske vismænd ansætter den til ? At de, hvis vi lader lærkerne uddø, kan få ti ekstra borgere eller en ekstra snoldet julegave. Hvis de ikke lærer, at en sådan tankegang er en dødsynd, så kan ingen Gud hjælpe dem.

Man behøver ikke at være religiøs, men kun at have sit intellekt i behold, for at føre tankegangen videre fra lærkesang til Carl Nielsens musik; fra det danske landskab til den Hirschsprungske samlings malerier; fra kærlighedens livsfylde og kvaler til I.P. Jacobsen og Søren Kierkegaard; fra flygtningens liv til Odysseens nostalgia og hjemkomst. Og nå til den slutning, at hvis naturens og kunstens menneskelige værdier skal gøres op i penge, så bliver resultatet, at menneskelivet ikke kan betale sig. Robotter er meget billigere i drift. Og robotter vil kunne fremstå i kød og blod - i menneskeskikkelse. Aldous Huxley's Brave New World bliver det økonomisk optimale.

Der er ikke tegn på, at Anders Fogh Rasmussen og hans ordførere i den af regeringen iværksatte værdidebat har dvælet i det intellektuelle rum, der bebos af de tænkere, som siden vor kultur blev grundlagt i det klassiske Grækenland har reflekteret over menneskelivets erkendelsesmæssige og sociale vilkår og problemer. Disse nutidens politikere taler og skriver om værdier som en gymnasielev, der er i gang med sin første fristil. Ligesom Lomborg, hvis intellektuelle ballast kan aflæses af titlen på hans bog: “Verdens sande tilstand”. Og ligesom Bush, der er ude af stand til at gennemtænke, hvad den frihed, han tror at kunne formidle med rå magt, betyder.

Intellektuelt hovmod ? Nej. Det er enhvers ret at synge med sit næb. Men ingen har ret til at slå plat af vores i tidens løb i filosofi og kunst møjsommeligt erhvervede arvegods. Det er simpelt plattenslageri at stjæle ordene for vores civilisations menneskelige værdibegreber og indføre dem i det erkendelsesmæssigt udvandede nyliberalistiske nysprog, hvori den vulgære værdidebat føres. Og i det nysprog at begå det demagogiske overgreb, det er at indføre “prioritering” som et politisk mantra. Hver borger har sine behov og værdier og dermed sine prioriteter. Demokratiet skulle udmærke sig ved, at behov og værdier kommer til udtryk i en åben diskussion af politiske muligheder, som afvejes i det parlamentariske system. Bag “prioritering” som politisk mantra skjuler sig den voldtægt af demokratiet, det er, a priori at tilsidesætte nogles værdier frem for andres - at tilskrive lærkesang en omkostning i form af mindre forbrugsvækst !

I denne modernitet, der har kastet ordenes indhold overbord og står tilbage med tomme skaller, opstillet i stereotype sentenser, er vi slået tilbage til tænkningens begyndelse. Herfra må vi begynde forfra med at stille de elementære spørgsmål om

liv og død - nu i overflodssamfundets kontekst.

Vi kan begynde med at spørge, om det vi lever og arbejder for er værd at leve og arbejde for. Med det produktionsapparat, moderne teknologi har givet os, kan vi så rigeligt dække vores behov for føde, klæder, hus og hjem, selvom vi kun arbejdede seks timer fem dage om ugen og holdt lange ferier. Hvorfor arbejder vi så hårdt for at kunne bruge et par milliarder mere på julegaver end sidste år, samtidigt med at vi synger klagesangene om, at der ikke er råd til gode forhold for børnene i børnehaver og skoler og til en ordentlig folkepension, osv. osv. ? Hvorfor kan lavere marginal beskatning af høje indkomster få os til at trække endnu hårdere i hamlen ? Hvorfor må virksomhederne bruge milliarder på reklamer for at få os til at aftage deres produkter ? Hvorfor er det så besværligt at skaffe sig gode, rene fødevarer ?

Besvarelsen uden omsvøb af disse simple spørgsmål kan lignedes ved Peer Gynts søgen efter kernen ved lag for lag at fjerne løgets omsvøb. Og finde ingenting. Er værdier som "rødder i den kristne religion", "danskhed" og "frihed" ikke kun omsvøb? Kan du i religionen finde drivkraften i vores økonomi, hvor fanden tager de sidste, og lærkesang er en omkostningsfaktor ? Er danskheden andet end en fortid, du endegyldigt har forladt ? Består din frihed i andet, end at du kan vælge dit bilmærke indenfor den klasse, din indtægt afgrænser, og at staten beskytter dig mod direkte tyveri og lignende overgreb ? Gør arbejdet dig fri for at overveje, hvad det går ud på ? Finder i du en kerne af menneskelig værdi i at arbejde for at kunne forbruge mer og mer ?

Så længe du endnu kan finde en lærke, så lyt til dens svar fra den blå himmels Gud.

"Jeg ved en lærkerede, jeg siger ikke mer.
Den findes på en hede, et sted som ingen ser".
Harald Bergstedt